

عمیق‌تر از ظاهر زبان

سطح پیشرفته · آموزش جامع

JavaScript و TypeScript

پیشرفته و حرفه‌ای

مدرس دوره

مجتبی سجادفر

Mojtaba Sajadfar

از عمق زبان و مدل اجرا تا ناهمزمانی، ماژول‌ها و سیستم نوع‌های TypeScript؛ با مثال، دیاگرام، فلوچارت و تمرین

ES2023+

TypeScript

JavaScript

درباره من

مجتبی سجادفر
Mojtaba Sajadfar

Angular

Ionic

NestJS

OpenLayers

TypeScript

immsr.ir

«من مجتبی سجادفر هستم؛ توسعه‌دهنده نرم‌افزار با علاقه به توسعه رابط کاربری، سامانه‌های مبتنی بر نقشه و ساخت اپلیکیشن‌های وب و موبایل. در این مسیر با فناوری‌هایی مانند Angular، Ionic، NestJS، OpenLayers و TypeScript کار می‌کنم و به یادگیری مستمر، حل مسئله و ساخت تجربه‌های دیجیتال کاربردی علاقه‌مندم.»

نقشه‌های تعاملی

WebGIS

توسعه رابط کاربری

Front-End Development

توسعه اپلیکیشن موبایل

Mobile Applications

توسعه وب‌اپلیکیشن

Web Applications

این دوره برای چه کسی است؟

روش یادگیری

مفهوم ← دیاگرام ← کد قابل اجرا ← تمرین؛ هر کد را خودتان اجرا کنید.

پیش نیاز

آشنایی با مبانی HTML، JavaScript و کار با ترمینال و Git.

مخاطب

برنامه نویسان فرانت اند یا بک اندی که می خواهند JavaScript را عمیق و TypeScript را حرفه ای یاد بگیرند.

در پایان دوره می توانید

۲ Closure، this و پروتوتایپ را بدون ابهام به کار ببرید

۱ مدل اجرای JavaScript (Call Stack و Event Loop) را توضیح دهید

۴ ماژول ها، عملکرد و امنیت مرورگر را مدیریت کنید

۳ کد ناهمزمان را با Promise و async/await درست طراحی کنید

۶ از Generics، نوع های شرطی و Utility Types استفاده کنید

۵ با TypeScript نوع های دقیق و ایمن بنویسید

نقشه‌ی چهار بخش دوره

۴ TypeScript پیشرفته

- Mapped و Conditional
- Utility Types
- Type Guards
- Declaration Merging
- ابزار و مهاجرت

۳ مبانی TypeScript

- نوع‌های روزمره
- Narrowing
- Generics
- کلاس‌ها
- فایل‌های تعریف نوع

۲ ناهمزمانی و پلتفرم

- Event Loop
- async/await و Promise
- ماژول‌ها
- DOM، عملکرد و امنیت
- Node.js و تست

۱ هسته‌ی JavaScript

- مدل اجرا و Hoisting
- this و Closure
- پروتوتایپ و کلاس
- Generator و Iterator
- Reflect و Proxy

پروژه‌ی نهایی: API Client تایپ‌شده

تمرین و Cheat Sheet در پایان هر بخش

پروژه‌های کوچک بین بخش‌ها

ابزار و محیط کار

```
ترمینال · bash
$ node -v
v22.x.x
$ mkdir adv-js && cd adv-js
$ npm init -y
$ npm install -D typescript tsx
$ npx tsc --init
$ npx tsx hello.ts
```

Node.js (نسخه LTS)

اجرای JavaScript بیرون از مرورگر و npm.

VS Code

با افزونه‌های ESLint و Prettier.

TypeScript (tsc)

کامپایلر و بررسی نوع‌ها.

tsx

اجرای مستقیم فایل‌های TS بدون کامپایل دستی.

هسته‌ی زبان

بخش ۱ از ۴

هسته‌ی JavaScript؛ عمیق‌تر از ظاهر

مدل اجرا، نوع‌ها، تابع‌ها، شیء‌ها، پروتوتایپ و کلاس‌ها

Proxy و Iterator ●

پروتوتایپ و کلاس ●

this و Closure ●

مدل اجرا و نوع‌ها ●

مدل اجرا: Call Stack و Execution Context

script.js

```
function a() { return b(); }
function b() { return c(); }
function c() { return 42; }
```

```
a(); // a → b → c
```

Call Stack

فریم‌های فراخوانی به‌صورت LIFO.

Heap

حافظه‌ی اشیا و توابع؛ با ارجاع.

Execution Context

متغیرها، this و زنجیره‌ی Scope هر فراخوانی.

Call Stack هنگام اجرای c()

c()

b()

a()

Global

Temporal Dead Zone و Hoisting

hoisting.js

```
console.log(a);      // undefined (var hoisted)
var a = 1;

console.log(f());    // "ok" (declaration hoisted)
function f() { return "ok"; }

console.log(b);      // ReferenceError (TDZ)
let b = 2;
```

فاز ساخت و فاز اجرا

اعلان‌ها پیش از اجرای خط‌ها ثبت می‌شوند.

var

بالا می‌آید و مقدار اولیه undefined دارد.

اعلان تابع

کامل (با بدنه) بالا می‌آید.

const (TDZ) و let

تا اعلان، دسترسی خطا می‌دهد.

تبدیل نوع و برابری: دام‌های رایج

عبارت	نتیجه	علت
"5" + 1	"51"	با + و رشته: الحاق
"5" - 1	4	عملگر - عدد می‌خواهد (ToNumber)
[] + {}	"[object Object]"	هر دو به رشته تبدیل می‌شوند
0 == ""	true	هر دو به عدد ۰ تبدیل می‌شوند
null == undefined	true	حالت خاص عملگر ==
NaN === NaN	false	NaN با خودش برابر نیست
Object.is(NaN, NaN)	true	الگوریتم SameValue
[] == false	true	false → 0 و 0 → "" → []

قاعده‌ی عملی: همیشه از === استفاده کنید و تبدیل نوع را صریح انجام دهید.

مقدار (Primitive) در برابر ارجاع (Reference)

Reference

- شامل شیء، آرایه، تابع، Map و Set
- در Heap نگهداری می‌شود
- کپی و مقایسه بر اساس ارجاع

```
const x = { n: 1 }; const y = x;
```

```
y.n = 2; // x.n === 2
```

Primitive

- شامل `string`، `number`، `boolean`، `null`، `undefined`، `bigint` و `symbol`
- تغییرناپذیر (Immutable)
- کپی و مقایسه بر اساس مقدار

```
let a = 1; let b = a; b++; // a === 1
```

کپی سطحی و عمیق

copy.js

```
const a = { n: 1, d: { k: 1 } };
const s1 = { ...a };           // shallow
const s2 = structuredClone(a); // deep

s1.d.k = 9;
console.log(a.d.k); // 9 (shared)
console.log(s2.d.k); // 1 (independent)
```

کپی سطحی

... و `Object.assign`؛ تو در تو مشترک می‌ماند.

کپی عمیق

`structuredClone` برای داده‌ی ساده.

محدودیت

تابع، DOM و کلاس‌ها کپی نمی‌شوند.

تर्फند JSON

`Date` و `undefined` را خراب می‌کند.

Nullish Coalescing و Optional Chaining

operators.js

```
const user = { profile: { name: "Sara" } };
user.profile?.name;           // "Sara"
user.address?.city;           // undefined (no error)
user.getAge?.();               // undefined

const n = 0;
n || 10;                       // 10    (0 is falsy)
n ?? 10;                       // 0
let cfg = {};
cfg.port ??= 3000;             // assign if nullish
```

?. زنجیره‌ی امن

برای ویژگی، فراخوانی و اندیس.

??

فقط برای `null` و `undefined`.

|| در برابر ??

|| برای هر مقدار falsy پیش‌فرض می‌گذارد.

==&& ==|| ==??

انتساب منطقی کوتاه.

۱ Closure: تابع و محیط لغوی آن

closure.js

```
function makeCounter() {  
  let count = 0;  
  return function () {  
    count++;  
    return count;  
  };  
}  
const c1 = makeCounter();  
console.log(c1(), c1()); // 1 2  
const c2 = makeCounter();  
console.log(c2()); // 1
```

Closure = تابع + محیط

تابع، محیط لغوی (Lexical Environment) خود را همراه دارد.

حالت خصوصی

count فقط از داخل تابع قابل دسترسی است.

محیط جدید برای هر فراخوانی

c1 و c2 مستقل‌اند.

زنجیره‌ی Scope

جست‌وجوی متغیر از داخل به بیرون.

۲ Closure: الگوها و دام‌ها

closure2.js

```
for (var i = 0; i < 3; i++) setTimeout(() => console.log(i)); // 3 3 3
for (let j = 0; j < 3; j++) setTimeout(() => console.log(j)); // 0 1 2
```

```
const memo = (fn) => {
  const cache = new Map();
  return (x) => {
    if (!cache.has(x)) cache.set(x, fn(x));
    return cache.get(x);
  };
};
const slowSquare = (n) => n * n;
const fast = memo(slowSquare);
```

var در حلقه

یک متغیر مشترک؛ خروجی 3 3 3.

memoize

کش نتیجه با Closure و Map.

ماژول و Factory

حالت خصوصی بدون کلاس.

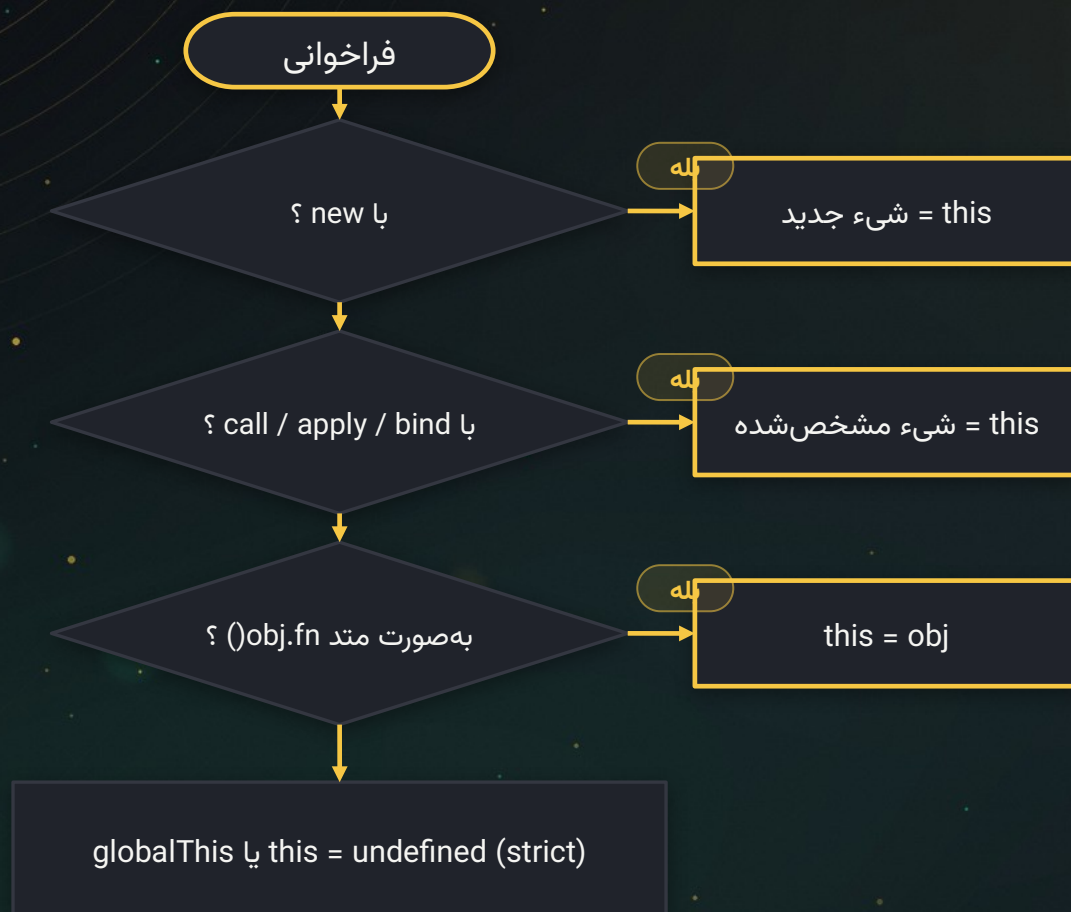

نشت حافظه

Closure مرجع متغیرها را نگه می‌دارد.

this: چه کسی صدا زده؟

this.js

```

const o = {
  n: "A",
  f() { return this.n; },
  g: () => this, // lexical this
};
o.f(); // "A"
const h = o.f;
h(); // undefined (this lost)
  
```

تابع arrow

this ندارد؛ آن را از محیط لغوی بیرونی می‌گیرد، پس برای callbackها مناسب است ولی برای متدهای شیء نه.

bind و call، apply

bind.js

```
function greet(g, p) { return `${g}, ${this.name}${p}`; }  
const u = { name: "Sara" };
```

```
greet.call(u, "Hi", "!");           // "Hi, Sara!"  
greet.apply(u, ["Hello", "?"]);    // "Hello, Sara?"
```

```
const bound = greet.bind(u, "Hey");  
bound("...");                      // "Hey, Sara..."
```

call

فراخوانی فوری؛ آرگومان‌ها جدا.

apply

فراخوانی فوری؛ آرگومان‌ها در آرایه.

bind

تابع جدید با **this** ثابت (و آرگومان جزئی).

bind و arrow

روی تابع arrow اثری ندارد.

توابع پیشرفته: Rest، Currying و HOF

functions.js

```
const sum = (...nums) => nums.reduce((a, b) => a + b, 0);  
Math.max(...[1, 2, 3]); // 3  
const hi = (name = "guest") => `Hi ${name}`;  
  
const curry = (f) => (a) => (b) => f(a, b);  
curry((a, b) => a + b)(2)(3); // 5  
  
const compose = (...fs) => (x) =>  
  fs.reduceRight((v, f) => f(v), x);  
const inc = (x) => x + 1, dbl = (x) => x * 2;  
compose(dbl, inc)(3); // 8
```

Spread و Rest

جمع و پخش آرگومان‌ها.

Currying

تبدیل $f(a,b)$ به $f(a)(b)$.

HOF

تابعی که تابع می‌گیرد یا برمی‌گرداند.

Compose

ترکیب توابع کوچک.

بازگشت (Recursion) و Call Stack

recursion.js

```
function fact(n) {
  if (n <= 1) return 1;      // base case
  return n * fact(n - 1);    // recursive case
}
console.log(fact(4)); // 24
```

حالت پایه

سرریز Stack

Memoization

جلوگیری از محاسبه‌ی تکراری (مثل fib).

فریم‌ها هنگام $\text{fact}(4)$ $\text{fact}(1) \rightarrow 1$ $\text{fact}(2) \rightarrow 2 \cdot 1$ $\text{fact}(3) \rightarrow 3 \cdot 2$ $\text{fact}(4) \rightarrow 4 \cdot 6$

بالاترین فریم ابتدا برمی‌گردد و مقدار را پایین می‌دهد

ویژگی‌های ویژگی‌ها: Property Descriptors

descriptors.js

```
const o = {};  
Object.defineProperty(o, "id", {  
  value: 7,  
  writable: false,  
  enumerable: false,  
  configurable: false,  
});  
o.id = 9; // ignored (TypeError in strict)  
Object.keys(o); // []  
Object.getOwnPropertyDescriptor(o, "id");  
Object.freeze(o);  
Object.isFrozen(o); // true
```

writable

آیا مقدار قابل تغییر است؟

enumerable

آیا در `for...in` و `Object.keys` دیده می‌شود؟

configurable

آیا حذف و تغییر فلگ‌ها ممکن است؟

freeze / seal

قفل سطحی شیء.

Object و Setter و Getter

objects.js

```
const user = {
  first: "Sara", last: "Ahmadi",
  get full() { return `${this.first} ${this.last}`; },
  set full(v) { [this.first, this.last] = v.split(" "); },
};
user.full = "Ali Rezaei";
```

```
const key = "role";
const o = { [key]: "admin" };           // computed key
Object.entries({ a: 1 });               // [["a", 1]]
Object.fromEntries([["a", 1]]);         // { a: 1 }
Object.hasOwn(o, "role");               // true
```

get / set

ویژگی محاسبه‌شده با رفتار تابع.

کلید محاسباتی

[expr] به‌عنوان نام ویژگی.

fromEntries و entries

تبدیل شیء و جفت‌ها.

hasOwn

جایگزین امن `.hasOwnProperty`

زنجیره‌ی پروتوتایپ (Prototype Chain)

proto.js

```
const animal = { eats: true };
const rabbit = Object.create(animal);
rabbit.jumps = true;

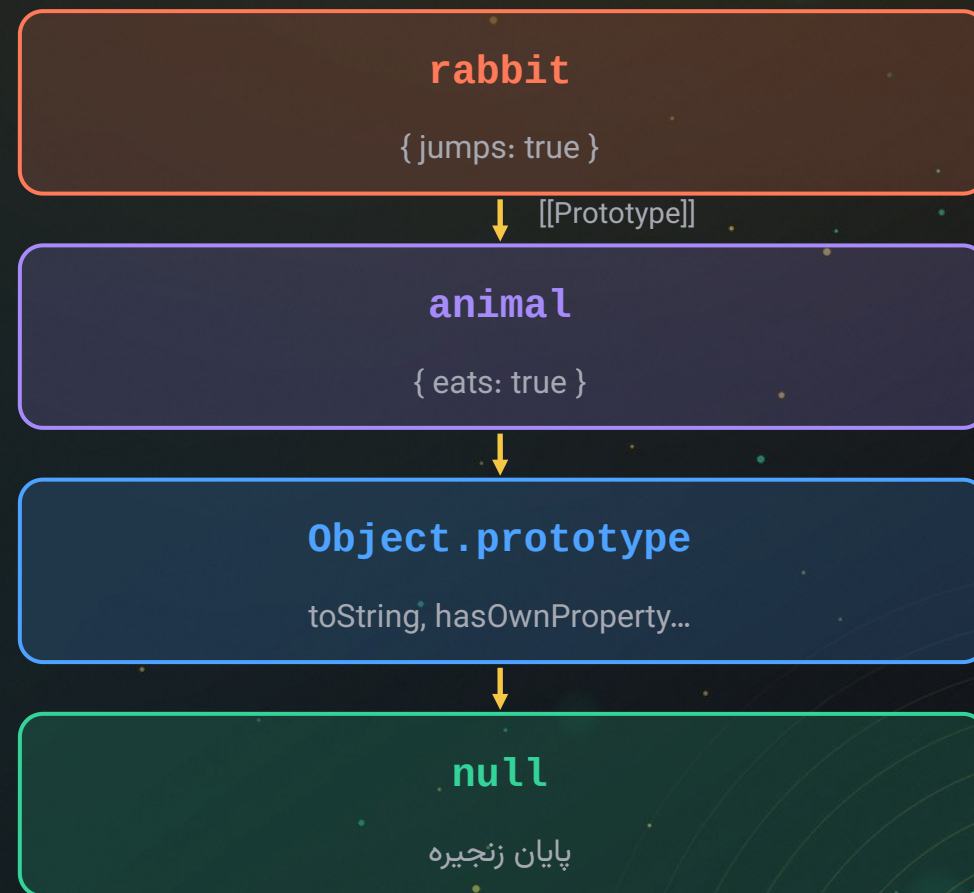
rabbit.eats; // true
Object.getPrototypeOf(rabbit) === animal; // true
"eats" in rabbit; // true
Object.hasOwn(rabbit, "eats"); // false
```

جست‌وجو

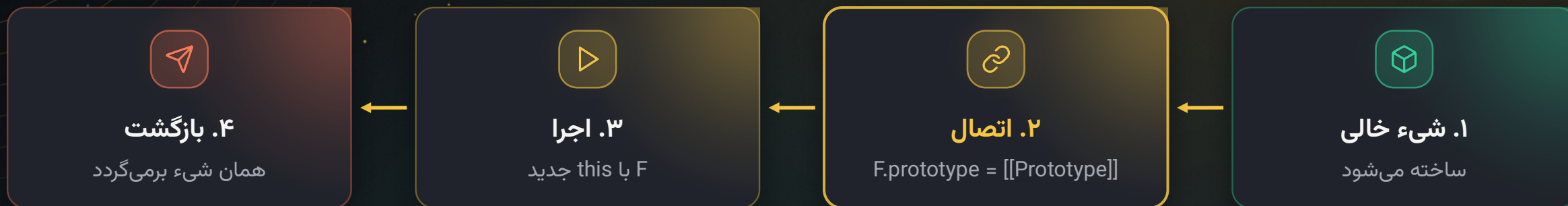
اگر ویژگی پیدا نشد، به پروتوتایپ می‌رود.

نوشتن

همیشه روی خود شیء انجام می‌شود.

تابع سازنده و new

new.js

```
function Person(name) { this.name = name; }
Person.prototype.hello = function () { return "Hi " + this.name; };

const p = new Person("Sara");
p.hello(); // "Hi Sara"
p instanceof Person; // true
Object.getPrototypeOf(p) === Person.prototype; // true
```

F.prototype

پروتوتایپ مشترک همه‌ی نمونه‌ها.

instanceof

زنجیره‌ی پروتوتایپ را بررسی می‌کند.

کلاس‌ها: Private، Static و Accessor

class.js

```
class Account {  
  #balance = 0; // private  
  static count = 0;  
  constructor(owner) { this.owner = owner; Account.count++; }  
  deposit(x) { this.#balance += x; return this; }  
  get balance() { return this.#balance; }  
  static compare(a, b) { return a.balance - b.balance; }  
}  
const a = new Account("Sara").deposit(50);  
a.balance; // 50  
// a.#balance // SyntaxError
```

private#

فیلد و متد واقعاً خصوصی.

static

عضو خود کلاس، نه نمونه.

شکل خوانا

روی پروتوتایپ‌ها ساخته شده است.

get / set

ویژگی محاسبه‌شده در کلاس.

وراثت: extends و super و Mixin

inherit.js

```
class Animal {
  constructor(name) { this.name = name; }
  speak() { return `${this.name} makes a sound`; }
}
class Dog extends Animal {
  speak() { return super.speak() + " (woof)"; }
}
const d = new Dog("Rex");
d instanceof Animal; // true

const Swimmer = (Base) => class extends Base {
  swim() { return `${this.name} swims`; }
};
class Duck extends Swimmer(Animal) {}
```

extends

کلاس فرزند و پروتوتایپ والد.

super

فراخوانی سازنده و متد والد.

پیش از this

در سازنده، اول `super()`.

Mixin

ترکیب رفتار بدون وراثت چندگانه.

Symbol و پروتکل Iterator

iterator.js

```
const id = Symbol("id");
const o = { [id]: 1, name: "x" };
Object.keys(o);           // ["name"] (symbols hidden)

const range = {
  from: 1, to: 3,
  [Symbol.iterator]() {
    let c = this.from, t = this.to;
    return {
      next: () => c <= t
        ? { value: c++, done: false }
        : { value: undefined, done: true },
    };
  },
};
console.log([...range]);    // [1, 2, 3]
```

Symbol

کلید یکتا و پنهان.

Iterable

متد [Symbol.iterator]

Iterator

next() با { value, done }

spread و for...of

روی هر iterable کار می‌کنند.

Generator: تابع‌هایی که متوقف می‌شوند

generator.js

```
function* idGen() {  
  let id = 1;  
  while (true) yield id++;  
}  
  
const g = idGen();  
g.next().value;    // 1  
g.next().value;    // 2  
  
function* talk() {  
  const name = yield "name?";  
  yield `hi ${name}`;  
}  
  
const t = talk();  
t.next();  
t.next("Sara").value;    // "hi Sara"
```

yield

اجرا را متوقف و مقدار می‌دهد.

تنبل (Lazy)

مقدار فقط هنگام نیاز تولید می‌شود.

دوطرفه`next(v)` مقدار به داخل می‌فرستد.***yield**

واگذاری به generator دیگر.

WeakSet و Map، Set، WeakMap

ساختار	کلید	پیمایش	کاربرد
Object	رشته یا Symbol	ترتیب درج با قواعد عدد	رکورد ساده با کلید رشته‌ای
Map	هر نوع	ترتیب درج	کلید-مقدار با کلید دلخواه
Set	– (مقدار یکتا)	ترتیب درج	حذف تکراری و عضویت سریع
WeakMap	فقط شیء	قابل پیمایش نیست	داده‌ی خصوصی هر شیء بدون نشت
WeakSet	فقط شیء	قابل پیمایش نیست	برچسب‌گذاری اشیا

قاعده: کلید غیررشته‌ای یا نیاز به ترتیب و اندازه ← Map؛ داده‌ی وابسته به عمر شیء ← WeakMap.

آرایه و رشته: reduce، flatMap و Intl

arrays.js

```
const orders = [
  { u: "a", t: 10 }, { u: "b", t: 5 }, { u: "a", t: 7 },
];
const byUser = orders.reduce((acc, o) => {
  (acc[o.u] ??= []).push(o.t);
  return acc;
}, {}); // { a: [10, 7], b: [5] }

[[1, 2], [3]].flatMap((x) => x); // [1, 2, 3]
[10, 9, 1].sort((a, b) => a - b); // [1, 9, 10]
[1, 2, 3].at(-1); // 3
new Intl.NumberFormat("fa-IR").format(1234567);
```

reduce

ساخت هر ساختار از آرایه.

flatMap

map و flat در یک گام.

sort

بدون comparator، عددها را رشته‌ای مرتب می‌کند.

Intl

قالب‌بندی و مقایسه‌ی محلی.

عبارت‌های باقاعده (Regular Expressions)

regex.js

```
const re = /(?<year>\d{4})-(?<month>\d{2})/u;
const m = "Date: 2025-03".match(re);
m.groups.year; // "2025"

"a1b22".replace(/\d+/g, (n) => `<${n}>`); // "a<1>b<22>"
/(?<=\$)\d+/.exec("cost $45")[0]; // "45"
/<.+?>/g; // lazy quantifier
/\p{Script=Arabic}+/u.test("سلام"); // true
```

فلگ‌ها

.g i m u s y

گروه‌های نام‌دار

.m.groups و (...<name>?)

Lookbehind و Lookahead

شرط بدون مصرف کاراکتر.

Backtracking

الگوهای تو در توی حریص می‌توانند کند شوند.

اعداد، Date، BigInt، Intl و Intl

numbers.js

```
0.1 + 0.2; // 0.30000000000000004
(0.1 + 0.2).toFixed(2); // "0.30"
Number.isSafeInteger(2 ** 53); // false

const big = 2n ** 64n; // BigInt
typeof big; // "bigint"

new Date("2025-03-01T10:00:00Z").toISOString();
new Intl.DateTimeFormat("fa-IR").format(new Date(0));
```

double

دقت محدود اعشار؛ مقایسه با **EPSILON**.

BigInt

عدد صحیح بدون سقف دقت، با پسوند **n**.

Date

از ISO و UTC برای ذخیره استفاده کنید.

Intl

قالب‌بندی تاریخ و عدد فارسی.

JSON و Destructuring، Spread پیشرفته

data.js

```
const { a, b: { c = 5 } = {}, ...rest } = { a: 1, x: 2, y: 3 };  
const [first, , third = 0, ...others] = [1, 2];  
const merged = { ...defaults, ...options };
```

```
JSON.stringify({ d: new Date(0), u: undefined }, null, 2);  
JSON.parse('{"n":1}', (k, v) => (k === "n" ? v + 1 : v));
```

```
class P { toJSON() { return { kind: "P" }; } }  
JSON.stringify(new P()); // '{"kind":"P"}'
```

تخریب پیشرفته

پیش فرض، تغییر نام و rest.

Spread

ادغام و کپی سطحی.

reviver و replacer

کنترل سریالایز و بازیابی.

Map و Date

در JSON درست ذخیره نمی‌شوند.

مدیریت خطا: try، catch، finally و cause

errors.js

```
class AppError extends Error {  
  constructor(msg, opts) { super(msg, opts); this.name = "AppError"; }  
}  
try {  
  try { JSON.parse("{bad}"); }  
  catch (e) { throw new AppError("config invalid", { cause: e }); }  
} catch (err) {  
  console.log(err.name, err.cause.name); // AppError SyntaxError  
  if (!(err instanceof AppError)) throw err; // rethrow  
} finally {  
  console.log("cleanup");  
}
```

نوع‌های خطا

...TypeError، RangeError، SyntaxError

cause

نگه‌داشتن علت اصلی خطا.

finally

همیشه اجرا می‌شود؛ برای پاک‌سازی.

دوباره پرتاب

خطای ناشناخته را نبلیید.

Reflect و Proxy

proxy.js

```
const target = { age: 20 };
const guarded = new Proxy(target, {
  get(t, k, r) {
    return k in t ? Reflect.get(t, k, r) : `no ${String(k)}`;
  },
  set(t, k, v) {
    if (k === "age" && (!Number.isInteger(v) || v < 0))
      throw new TypeError("bad age");
    return Reflect.set(t, k, v);
  },
});
guarded.age = 21;    // ok
guarded.size;       // "no size"
```

Trap

...get, set, has, deleteProperty, apply

Reflect

اجرای رفتار پیش فرض هر trap.

کاربرد

اعتبارسنجی، لاگ و واکنش پذیری.

هزینه

رهگیری کندتر از دسترسی مستقیم است.

کیفیت کد و آزمون خودکار

sum.test.js

```
import { describe, it, expect } from "vitest";
import { sum } from "../sum.js";

describe("sum", () => {
  it("adds numbers", () => {
    expect(sum(2, 3)).toBe(5);
  });
  it("returns 0 for no input", () => {
    expect(sum()).toBe(0);
  });
});
```

"use strict"

خطاهای خاموش را آشکار می‌کند.

Prettier و ESLint

بررسی خودکار سبک و باگ.

آزمون واحد

کوچک، سریع و مستقل.

CI

اجرای خودکار آزمون در هر تغییر.

وقت تمرین

تمرین‌های هسته‌ی JavaScript

آسان

تابع memoize بنویسید که نتیجه‌ی فراخوانی با آرگومان یکسان را کش کند. راهنما: Map و Closure

۱

آسان

شمارنده‌ای با Closure بسازید که increment، decrement و reset داشته باشد. راهنما: حالت خصوصی

۲

متوسط

deepClone ساده برای شیء و آرایه بنویسید (بدون structuredClone). راهنما: بازگشت و typeof

۳

متوسط

کلاس Stack با فیلد items# و متدهای push، pop و peek بسازید. راهنما: فیلد خصوصی

۴

متوسط

iterable ای بنویسید که با گام دلخواه عدد تولید کند (range یا step). راهنما: Symbol.iterator یا generator

۵

چالشی

یک Proxy بسازید که دسترسی به کلید ناموجود را لاگ کند و مقدار پیش‌فرض بدهد. راهنما: trap get

۶

پس از حل، رفتار را با آزمون‌های Vitest بسنجید.

خلاصه‌ی سریع

خلاصه‌ی هسته‌ی JavaScript (Cheat Sheet)

TDZ و Hoisting

`var let const`

فریم‌های فراخوانی / حافظه‌ی اشیا

`Call Stack / Heap`

دسترسی امن و پیش‌فرض

`?. ?? ??=`

برابری بدون coercion

`=== / Object.is``new > call/bind > obj.fn() > global``this`

تابع + محیط لغوی

`Closure`

ترکیب و HOF

`...rest compose`تعیین صریح `this``call apply bind`

زنجیره‌ی پروتوتایپ

`Object.create`

فلگ‌های ویژگی

`defineProperty`

پروتوکل iterable

`Symbol.iterator`وراثت و `private#``class extends super`

رهگیری عملیات شیء

`Proxy + Reflect`

Generator تنبل

`function* yield`

ناهمزمانی و پلتفرم

بخش ۲ از ۴

ناهمزمانی، ماژول و پلتفرم

Node.js، Event Loop، Promise، ماژول‌ها، عملکرد، امنیت و

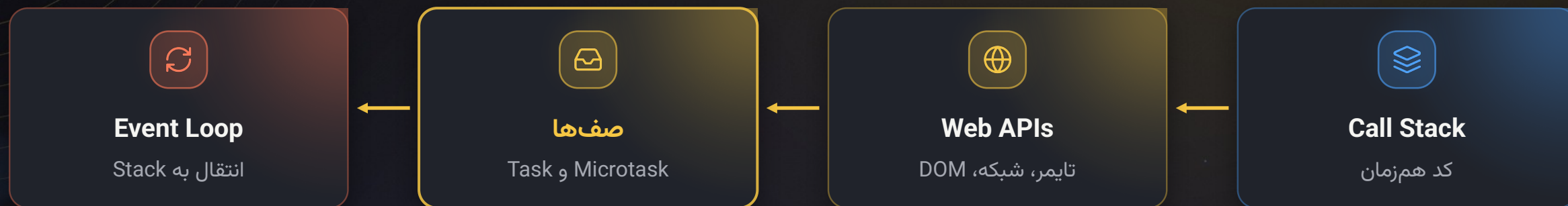
عملکرد و امنیت ●

ماژول‌ها ●

async و Promise ●

Event Loop ●

Event Loop: قلب ناهمزمانی

قاعده‌ی اجرا

Stack خالی ← همه‌ی Microtask ها ← یک Task ← رندر.

Microtask

`Promise.then`, `queueMicrotask`, `MutationObserver`

Task (Macrotask)

`setTimeout`, رویدادهای DOM و I/O

ترتیب اجرا: Microtask پیش از Task

● ● ● order.js

```
console.log("1 sync");
setTimeout(() => console.log("4 timeout"), 0);
Promise.resolve().then(() => console.log("3 promise"));
queueMicrotask(() => console.log("3b microtask"));
console.log("2 sync");
```

● ● ● خروجی · Console

نمایشی

```
1 sync
2 sync
3 promise
3b microtask
4 timeout
```

۱. همزمان

ابتدا همه‌ی خط‌های عادی.

۲. Microtask

همه‌ی Promise‌ها قبل از Task بعدی.

۳. Task

setTimeout(..., 0) بعد از Microtask‌ها.

promisify و Callback، Callback Hell

callbacks.js

```
getUser(1, (err, user) => {  
  if (err) return handle(err);  
  getPosts(user.id, (err, posts) => {  
    if (err) return handle(err);  
    getComments(posts[0].id, (err, c) => {  
      /* pyramid of doom */  
    });  
  });  
});
```

```
import { promisify } from "node:util";  
const getUserP = promisify(getUser);
```

Callback Hell

تو در توی عمیق؛ خوانایی کم.

error-first

قرارداد: آرگومان اول خطا.

promisify

تبدیل callback به Promise.

Promise: حالت‌ها و زنجیره

promise.js

```

fetchUser(1)
  .then((u) => fetchPosts(u.id))
  .then((posts) => posts.length)
  .catch((err) => { console.error(err); return 0; })
  .finally(() => console.log("done"));
  
```

then زنجیره می‌سازد

هر **then** یک Promise جدید برمی‌گرداند.

catch

خطا تا نزدیک‌ترین **catch** پایین می‌رود.

finally

همیشه اجرا می‌شود.

ترکیب Promise ها: race، allSettled، all و any

متد	منتظر چه می ماند	نتیجه	اگر یکی رد شود
Promise.all	همه موفق شوند	آرایه ی نتیجه ها	بلافاصله رد می شود
Promise.allSettled	همه تمام شوند	آرایه ی { status, value reason }	هرگز رد نمی شود
Promise.race	اولین تمام شده	نتیجه ی همان اولی	اگر اولی رد باشد، رد می شود
Promise.any	اولین موفق	نتیجه ی اولین موفق	همه رد شوند: AggregateError

برای درخواست های مستقل از Promise.all یا allSettled استفاده کنید تا زمان کل کمتر شود.

async/await: ترتیبی در برابر موازی

async.js

```
// sequential: time = a + b
const u = await getUser();
const p = await getPosts();

// parallel: time = max(a, b)
const [u2, p2] = await Promise.all([getUser(), getPosts()]);

try {
  const data = await load();
} catch (err) {
  console.error(err);
}
```

ترتیبی

زمان کل برابر جمع زمان‌ها.

موازی

زمان کل برابر بلندترین درخواست.

try/catch

برای خطای `await` ضروری است.

await در حلقه

هر دور منتظر می‌ماند؛ در صورت امکان موازی کنید.

پیمایش ناهمزمان: for await و async generator

pages.js

```
async function* pages(url) {
  let next = url;
  while (next) {
    const res = await fetch(next);
    const data = await res.json();
    yield data.items;
    next = data.next;
  }
}

for await (const items of pages("/api/users?page=1")) {
  console.log(items.length);
}
```

*async function

generator که می‌تواند await کند.

for await...of

پیمایش دنباله‌ی ناهمزمان.

جریان (Stream)

پردازش داده‌ی بزرگ تکه‌تکه.

زمان بندی: `requestAnimationFrame` و `debounce`، `throttle`

● ● ● timing.js

```
const debounce = (fn, ms) => {  
  let id;  
  return (...a) => { clearTimeout(id); id = setTimeout(() => fn(...a), ms); };  
};  
const throttle = (fn, ms) => {  
  let last = 0;  
  return (...a) => {  
    const now = Date.now();  
    if (now - last >= ms) { last = now; fn(...a); }  
  };  
};  
input.addEventListener("input", debounce(search, 300));  
requestAnimationFrame(draw);
```

debounce

بعد از توقف رویداد اجرا می شود.

throttle

حداکثر هر `ms` یک بار.

requestAnimationFrame

همگام با رندر؛ مخصوص انیمیشن.

Fetch پیشرفته: POST، لغو و timeout

http.js

```
async function postJSON(url, body, { timeout = 5000 } = {}) {  
  const ctrl = new AbortController();  
  const id = setTimeout(() => ctrl.abort(), timeout);  
  try {  
    const res = await fetch(url, {  
      method: "POST",  
      headers: { "Content-Type": "application/json" },  
      body: JSON.stringify(body),  
      signal: ctrl.signal,  
    });  
    if (!res.ok) throw new Error(`HTTP ${res.status}`);  
    return await res.json();  
  } finally {  
    clearTimeout(id);  
  }  
}
```

res.ok

fetch برای 404 رد نمی‌شود.

AbortController

لغو و timeout درخواست.

Content-Type

برای ارسال JSON لازم است.

export و ES Modules: import

modules.js

```
// math.js
export const PI = 3.14;
export function add(a, b) { return a + b; }
export default class Calculator {}

// app.js
import Calculator, { PI, add as sum } from "./math.js";
import * as math from "./math.js";

const heavy = await import("./heavy.js"); // dynamic
```

Default و Named

چند export نام‌دار و یک پیش‌فرض.

Live Binding

import پیوند زنده است، نه کپی.

import () پویا

بارگذاری هنگام نیاز؛ code splitting.

Top-level await

فقط در ماژول‌ها.

ES Modules در برابر CommonJS

ویژگی	CommonJS	ES Modules
نحو	<code>require / module.exports</code>	<code>import / export</code>
بارگذاری	همزمان	ناهمزمان؛ تحلیل ایستا
Tree-shaking	دشوار	ممکن (حذف کد استفاده نشده)
Top-level await	ندارد	دارد
در مرورگر	نیاز به bundler	مستقیم با <code>"type"="module"</code>
فعال سازی در Node	پیش فرض قدیمی	<code>"type": "module"</code> یا <code>mjs</code> .

پروژه‌ی جدید را با ESM شروع کنید؛ bundlerهایی مثل Vite کد را برای انتشار بسته‌بندی و بهینه می‌کنند.

رویدادها: Capturing، Bubbling و Delegation

events.js

```
list.addEventListener("click", (e) => {
  const li = e.target.closest("li");
  if (!li || !list.contains(li)) return;
  console.log("clicked", li.dataset.id);
});

btn.addEventListener("click", handler, { once: true });

btn.dispatchEvent(new CustomEvent("saved", {
  detail: { id: 1 }, bubbles: true,
}));
```

Capturing

از ریشه به هدف (با `{ capture: true }`).

Bubbling

از هدف به ریشه؛ پیش فرض.

Delegation

یک شنونده روی والد برای فرزندان پویا.

CustomEvent

رویداد سفارشی با `detail`.

عملکرد DOM و Observer ها

observer.js

```
const io = new IntersectionObserver((entries) => {  
  for (const e of entries) {  
    if (e.isIntersecting) {  
      e.target.classList.add("visible");  
      io.unobserve(e.target);  
    }  
  }  
}, { threshold: 0.2 });  
  
document.querySelectorAll(".lazy").forEach((el) => io.observe(el));
```

Repaint و Reflow

خواندن/نوشتن متناوب Layout را پرهزینه می‌کند.

دسته‌ای کردن

DocumentFragment و تغییر یک‌جا.

IntersectionObserver

lazy loading و انیمیشن اسکرول.

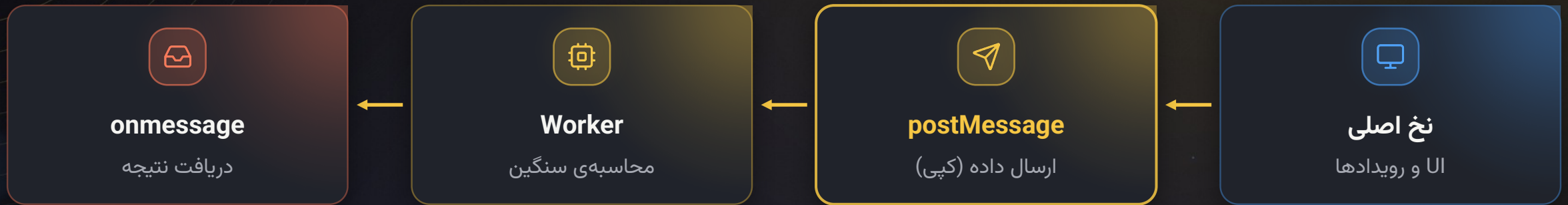

Resize/Mutation

تغییر اندازه و تغییر DOM.

Web Worker: کار سنگین خارج از نخ اصلی

worker.js

```
// main.js
const w = new Worker(new URL("./worker.js", import.meta.url), { type: "module" });
w.postMessage({ n: 40 });
w.onmessage = (e) => console.log("fib =", e.data);

// worker.js
self.onmessage = (e) => self.postMessage(fib(e.data.n));
```

بدون DOM

Worker به DOM دسترسی ندارد.

کپی داده

پیام‌ها کپی می‌شوند (یا Transferable).

ذخیره‌سازی در مرورگر: کدام را کی؟

کاربرد	نوع داده	همزمانی	ظرفیت تقریبی	روش
نشست و ارتباط با سرور	رشته	همزمان	حدود ۴ کیلوبایت	Cookie
ترجیحات کاربر	رشته	همزمان	حدود ۵ مگابایت	localStorage
داده‌ی موقت هر تب	رشته	همزمان	حدود ۵ مگابایت	sessionStorage
داده‌ی ساخت‌یافته و آفلاین	شیء، Blob	ناهمزمان	بسیار بزرگ	IndexedDB
منابع و حالت آفلاین	Response	ناهمزمان	بسته به مرورگر	Cache API

داده‌ی حساس را در localStorage نگذارید؛ با XSS قابل خواندن است.

مدیریت حافظه و Garbage Collection

leaks.js

```
const cache = new Map();
function remember(obj) {
  cache.set(obj.id, obj);           // leak: never removed
}

const meta = new WeakMap();
function tag(el) {
  meta.set(el, { clicks: 0 });      // freed with el
}

const timer = setInterval(tick, 1000);
// clearInterval(timer) when finished
```

Reachability

هر چیز قابل رسیدن از ریشه زنده است.

نشت‌های رایج

تایمر، شنونده، کش بی‌حد و DOM جداشده.

WeakRef و WeakMap

ارجاع ضعیف، بدون جلوگیری از آزادسازی.

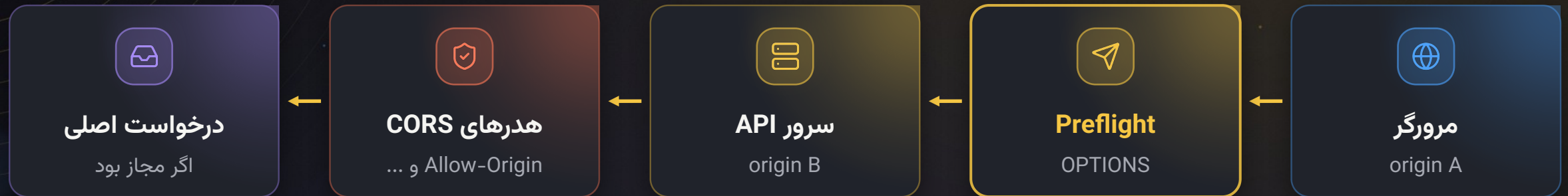

ابزار

Heap Snapshot در تب Memory.

امنیت مرورگر: XSS، CORS، و CSRF

headers

```
Access-Control-Allow-Origin: https://app.example.com
Content-Security-Policy: default-src 'self'; script-src 'self'
Set-Cookie: sid=...; HttpOnly; Secure; SameSite=Lax
```

XSS

textContent، پاکسازی و CSP.

CSRF

SameSite و توکن.

Node.js: اجرای JavaScript روی سرور

read.mjs

```
import { readFile } from "node:fs/promises";
import { join } from "node:path";

const file = join(process.cwd(), "data.json");
const data = JSON.parse(await readFile(file, "utf8"));

console.log(process.argv.slice(2), data.length);
```

رانتایم

همان موتور V8 بدون مرورگر.

ماژول‌های داخلی

.node:fs, node:path, node:http

package.json

وابستگی‌ها و اسکریپت‌های npm.

process

آرگومان‌ها و متغیرهای محیطی.

آزمون نویسی و چرخه‌ی TDD

user.test.js

```
vi.mock("./api.js", () => ({
  getUser: vi.fn().mockResolvedValue({ id: 1 }),
}));

it("loads user", async () => {
  expect(await loadUser(1)).toEqual({ id: 1 });
});
```

Mock
جایگزین وابستگی بیرونی.

AAA
.Arrange, Act, Assert

دست به کد شو

پروژه‌ی کوچک: جست‌وجوی زنده‌ی ایمن

search.js

```
const cache = new Map();
let ctrl;

async function search(q) {
  if (cache.has(q)) return render(cache.get(q));
  ctrl?.abort();
  ctrl = new AbortController();
  try {
    const url = `/api/search?q=${encodeURIComponent(q)}`;
    const res = await fetch(url, { signal: ctrl.signal });
    const data = await res.json();
    cache.set(q, data);
    render(data);
  } catch (e) {
    if (e.name !== "AbortError") showError(e);
  }
}

input.addEventListener("input", debounce((e) => search(e.target.value.trim()), 300));
```

debounce

کم کردن تعداد درخواست.

AbortController

لغو پاسخ قدیمی.

کش با Map

جلوگیری از درخواست تکراری.

خطای Abort

آن را خطای واقعی ندان.

وقت تمرین

تمرین‌های ناهمزمانی و پلتفرم

آسان

۱ خروجی یک قطعه کد با Promise، setTimeout و کد همزمان را پیش‌بینی و بعد اجرا کنید. راهنما: Microtask پیش از Task

آسان

۲ تابع sleep(ms) بنویسید که Promise برگرداند و با await استفاده کنید. راهنما: new Promise و setTimeout

متوسط

۳ تابع retry(fn, n) بنویسید که تا n بار تلاش دوباره کند. راهنما: حلقه و try/catch

متوسط

۴ سه درخواست مستقل را موازی اجرا و زمان کل را با ترتیبی مقایسه کنید. راهنما: Promise.all و console.time

متوسط

۵ برنامه را به ماژول‌های ESM تقسیم کنید و یک ماژول را به صورت پویا بارگذاری کنید. راهنما: import()

چالشی

۶ صف وظایف با محدودیت همزمانی (حداکثر ۳ کار همزمان) پیاده‌سازی کنید. راهنما: Promise.race و صف

برای هر تمرین، آزمون Vitest بنویسید.

خلاصه‌ی سریع

خلاصه‌ی ناهمزمانی و پلتفرم (Cheat Sheet)

pending / fulfilled / rejected

Promise

Stack ← Microtask ← Task

Event Loop

ترتیبی یا موازی

async / await

ترکیب Promise‌ها

all allSettled

کنترل نرخ اجرا

debounce throttle

پیمایش ناهمزمان

for await...of

ماژول ESM

import / export

لغو درخواست

AbortController

lazy و انیمیشن اسکرول

IntersectionObserver

رویداد روی والد

closest + delegation

داده‌ی بزرگ مرورگر

IndexedDB

کار سنگین خارج از UI

Worker + postMessage

آزمون واحد

Vitest + mock

امنیت مرورگر

CORS CSP SameSite

مبانی TypeScript: نوع‌ها برای کد مطمئن

نوع‌های روزمره، Narrowing، Generics، کلاس‌ها و فایل‌های تعریف نوع

● کلاس و ماژول

● Generics

● Narrowing

● نوع‌های روزمره

TypeScript چیست و چرا؟


```

index.ts

function area(w: number, h: number): number {
  return w * h;
}
area(2, "3");
// compile error: string is not assignable to number
  
```

- Type Erasure** نوع‌ها فقط در زمان کامپایل‌اند.
- Superset** هر JavaScript معتبر، TypeScript معتبر است.
- تجربه‌ی بهتر** خطای زود هنگام و تکمیل خودکار.

نصب و تنظیم: tsconfig.json

tsconfig.json

```
{
  "compilerOptions": {
    "target": "ES2022",
    "module": "NodeNext",
    "strict": true,
    "noUncheckedIndexedAccess": true,
    "outDir": "dist",
    "skipLibCheck": true
  },
  "include": ["src"]
}
```

strict

گروه بررسی‌های سخت‌گیرانه؛ همیشه روشن.

module و target

نسخه‌ی خروجی و نظام ماژول.

include و outDir

پوشه‌ی خروجی و منبع.

اجرا

`npx tsc` یا `npx tsc --noEmit`

نوع‌های روزمره (Everyday Types)

index.ts

```
let name: string = "Sara";
let age: number = 30;
let ok: boolean = true;
let tags: string[] = ["a", "b"];
let ids: Array<number> = [1, 2];
let anything: any = 1; // opt out of checking
let n: null = null;
function log(msg: string): void {
  console.log(msg);
}
```

string number boolean

نوع‌های ابتدایی با حرف کوچک.

آرایه

T یا <Array>T.

any

بررسی را خاموش می‌کند؛ پرهیز.

null و void

بدون مقدار برگشتی و مقدار خالی.

const و Inference، Assertion

index.ts

```
let n = 5; // inferred: number
const s = "a"; // literal type "a"

const el = document.getElementById("app") as HTMLDivElement;
const user = maybeUser!; // non-null assertion

const cfg = { mode: "dark" } as const;
// { readonly mode: "dark" }
```

Inference

نوع از مقدار اولیه استنتاج می‌شود.

as

تحمیل نوع؛ مسئولیت با شماست.

(non-null) !

فقط وقتی مطمئنید.

as const

readonly و literal

void و any، unknown، never

نوع	معنی	کاربرد	نکته
any	خاموش کردن بررسی نوع	مهاجرت موقت از JS	خطرناک؛ سرایت می‌کند
unknown	مقدار ناشناخته‌ی امن	ورودی خارجی (JSON، API)	پیش از استفاده باید narrow شود
never	هرگز مقداری ندارد	تابع پرتاب‌کننده، بررسی کامل	زیرنوع همه‌ی نوع‌ها
void	بدون مقدار برگشتی	تابع بدون return	با undefined یکی نیست

قاعده: به جای any از unknown استفاده کنید و با narrowing ایمن کنید.

نوع دهی توابع

index.ts

```
function greet(name: string, title?: string): string {
  return title ? `${title} ${name}` : name;
}

const add = (a: number, b = 1): number => a + b;
const sum = (...n: number[]): number =>
  n.reduce((a, b) => a + b, 0);

type Handler = (e: Event) => void;

function pad(v: string): string;
function pad(v: number): string;
function pad(v: string | number): string {
  return String(v).padStart(3, "0");
}
```

اختیاری و پیش فرض

`b = 1` و `title?: string`

Rest

`.[]n: number...`

نوع تابع

`.void <= (e: Event)`

Overload

چند امضا برای یک تابع.

نوع‌های شیء: type و interface

index.ts

```
interface User {  
  readonly id: number;  
  name: string;  
  email?: string;  
  [extra: string]: unknown;  
}  
interface Admin extends User {  
  role: "admin";  
}  
type Point = { x: number; y: number };  
type Named = { name: string } & { id: number };
```

readonly

غیرقابل تغییر پس از ساخت.

ویژگی اختیاری

email?: string

Index Signature

کلیدهای دلخواه با نوع مشخص.

& و extends

وراثت و اشتراک نوع‌ها.

Literal Types و Union

index.ts

```

type ID = string | number;
type Mode = "light" | "dark";

function setMode(m: Mode) {}
setMode("dark");           // ok
setMode("blue");           // compile error

function show(id: ID) {
  return typeof id === "string"
    ? id.toUpperCase()
    : id.toFixed(0);
}

```

Union

یکی از چند نوع: $A \mid B$.

Literal

مقدار مشخص به عنوان نوع.

جایگزین enum

اتحاد literalها ساده و بدون کد اضافه.

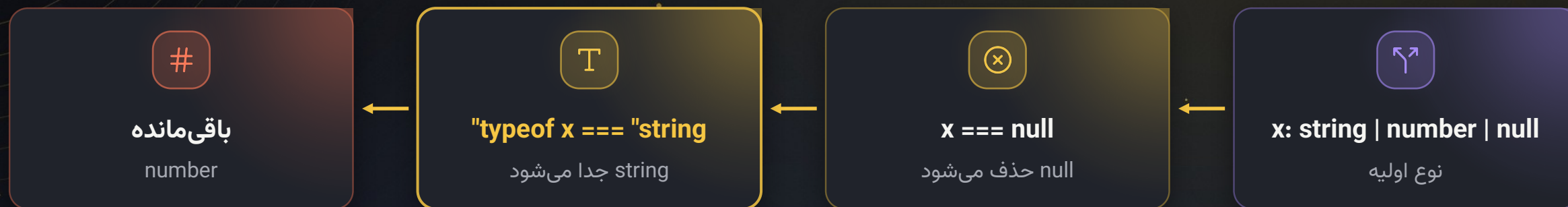

نیاز به narrowing

پیش از استفاده از ویژگی‌های مخصوص.

Narrowing: تنگ کردن نوع

● ● ● narrow.ts

```

function f(x: string | number | null) {
  if (x === null) return;           // equality
  if (typeof x === "string") return x.length; // typeof
  return x.toFixed(1);             // number
}
if ("swim" in animal) animal.swim(); // in
if (e instanceof HttpError) e.status; // instanceof
  
```

ابزارها

`typeof` `instanceof` `in` `.truthiness` برای و

جریان کد

نوع در هر شاخه فرق می‌کند.

Discriminated Union و بررسی کامل با never

index.ts

```
type Shape =  
  | { kind: "circle"; r: number }  
  | { kind: "rect"; w: number; h: number };  
  
function area(s: Shape): number {  
  switch (s.kind) {  
    case "circle": return Math.PI * s.r ** 2;  
    case "rect": return s.w * s.h;  
    default: {  
      const _exhaustive: never = s;  
      return _exhaustive;  
    }  
  }  
}
```

ویژگی تمایزدهنده

literal `kind` مشترک.

switch و narrowing

در هر `case` نوع دقیق است.

بررسی کامل

`never` حالت فراموش شده را آشکار می‌کند.

Enum و Tuple، readonly

index.ts

```
const nums: readonly number[] = [1, 2];
type Pair = [string, number];
const p: Pair = ["age", 30];
type Named = [name: string, age?: number];

enum Role { Admin, User }           // generates code
type RoleU = "admin" | "user";       // preferred

const Colors = { red: "#f00", blue: "#00f" } as const;
type Color = keyof typeof Colors;    // "red" | "blue"
```

Tuple

طول و نوع هر خانه مشخص.

readonly آرایه

جلوگیری از تغییر.

enum

کد اضافه تولید می‌کند.

as const + keyof typeof

جایگزین سبک و ایمن.

کلاس‌ها در TypeScript

index.ts

```
interface Drawable { draw(): void }

abstract class Shape {
  constructor(public readonly name: string, protected id = 0) {}
  abstract area(): number;
}

class Circle extends Shape implements Drawable {
  constructor(private r: number) { super("circle"); }
  override area() { return Math.PI * this.r ** 2; }
  draw(): void {}
}
```

public/private/protected

فقط در زمان کامپایل؛ برای خصوصی واقعی #.

Parameter Properties

تعریف و انتساب ویژگی در سازنده.

implements و abstract

قرارداد و کلاس پایه.

override

تضمین بازنویسی واقعی.

۱ Generics: تابع و محدودیت

index.ts

```
function first<T>(arr: T[]): T | undefined {
  return arr[0];
}
first([1, 2]); // number | undefined

function pick<T, K extends keyof T>(o: T, k: K): T[K] {
  return o[k];
}
pick({ a: 1, b: "x" }, "b"); // string

function len<T extends { length: number }>(x: T) {
  return x.length;
}
```

پارامتر نوع

<T>؛ نوع همراه ورودی حفظ می‌شود.

محدودیت extends

T extends { length: number }

keyof

K extends keyof T

استنتاج

اغلب لازم نیست T را بنویسید.

interface: ۲ Generics، کلاس و پیش فرض

index.ts

```
interface Box<T> { value: T }

class Stack<T> {
  private items: T[] = [];
  push(x: T) { this.items.push(x); }
  pop(): T | undefined { return this.items.pop(); }
}

const s = new Stack<number>();

type Result<T, E = Error> =
  | { ok: true; value: T }
  | { ok: false; error: E };
```

generic interface و کلاس

<Box>T و <Stack>T

نوع پیش فرض

E = Error

الگوی Result

خطا بخشی از نوع می شود.

type یا interface؟

ویژگی	interface	type
ترکیب و وراثت	extends	& (اشتراک)
Declaration Merging	بله؛ چند اعلان ادغام می‌شود	خیر؛ تعریف تکراری خطاست
Tuple و Union	خیر	بله
نوع‌های Conditional و Mapped	خیر	بله
پیام خطا و عملکرد	معمولاً خواناتر	برای ترکیب‌های عمیق خوب
پیشنهاد	قرارداد اشیا و کلاس‌ها	ترکیب‌ها و نوع‌های محاسبه‌شده

یک قرارداد تیمی بگذارید و در کل پروژه ثابت بمانید.

Excess Property Check و Structural Typing

index.ts

```
interface Point { x: number; y: number }

const p3 = { x: 1, y: 2, z: 3 };
const a: Point = p3;           // ok: same shape
const b: Point = { x: 1, y: 2, z: 3 };
// compile error: excess property 'z'

class A { x = 1 }
class B { x = 2 }
const c: A = new B();          // ok: same shape
```

بر اساس شکل

نام نوع مهم نیست؛ شکل مهم است.

Excess Property

فقط برای object literal مستقیم.

سازگاری کلاس‌ها

کلاس‌های هم‌شکل سازگارند.

ماژول‌ها و فایل‌های تعریف نوع (d.ts.)

index.ts

```
import type { User } from "../types";
import { api } from "../api.js";
export type { User };
```

```
// globals.d.ts
declare const __APP_VERSION__: string;
declare module "*.svg" {
  const url: string;
  export default url;
}
```

```
// npm i -D @types/node
```

import type

در خروجی حذف می‌شود.

d.ts.

فقط اعلان نوع، بدون کد.

*/types@

نوع کتابخانه‌های بدون نوع.

declare

اعلان مقدار یا ماژول سراسری.

خواندن پیام‌های خطای TypeScript

کد	پیام (خلاصه)	معنی و راه حل
TS2322	'Type 'X' is not assignable to type 'Y'	نوع مقدار با نوع موردانتظار نمی‌خواند؛ مقدار یا نوع را درست کنید
TS2339	Property does not exist on type	ویژگی روی نوع نیست؛ narrowing بدهید یا نوع را کامل کنید
TS2345	Argument of type ... is not assignable	آرگومان با پارامتر سازگار نیست؛ نوع آرگومان را بررسی کنید
TS18048	'x' is possibly 'undefined'	بررسی undefined بنویسید یا از ?? و ?. استفاده کنید
TS7006	Parameter implicitly has an 'any' type	برای پارامتر نوع بنویسید

خط آخر پیام خطا معمولاً علت اصلی است؛ از آنجا شروع کنید.

وقت تمرین

تمرین‌های مبانی TypeScript

آسان

۱ برای یک تابع formatUser نوع ورودی (interface) و نوع خروجی را بنویسید. راهنما: interface و ?:

آسان

۲ نوع Status را با literal union بسازید و تابعی بنویسید که برای هر مقدار پیام برگرداند. راهنما: switch و never

متوسط

۳ تابع generic به نام groupBy بنویسید که آرایه را بر اساس یک کلید گروه‌بندی کند. راهنما: K extends keyof T

متوسط

۴ نوع <Result<T, E> را بنویسید و تابع parseJSON با آن ایمن کنید. راهنما: union و narrowing

متوسط

۵ کلاس abstract Shape با دو کلاس فرزند بنویسید و آرایه‌ای از Shape‌ها را پردازش کنید. راهنما: abstract و override

چالشی

۶ یک فایل JavaScript کوچک را به TypeScript مهاجرت دهید و تمامی خطاهای strict را رفع کنید. راهنما: tsc --noEmit ابتدا

همه‌ی تمرین‌ها باید با گزینه‌ی strict بدون خطا کامپایل شوند.

خلاصه‌ی سریع

خلاصه‌ی مبانی TypeScript (Cheat Sheet)

اختیاری و فقط خواندنی

`x?: T / readonly`

annotation نوع

`x: string`

Literal Union

`"a" | "b"`

Union

`A | B`

ابزارهای Narrowing

`typeof in instanceof`

ناشناخته‌ی امن / غیرممکن

`unknown / never`

شکل اشیا و ترکیب‌ها

`interface / type`

Discriminated Union

`kind: "circle"`

کلیدهای نوع

`keyof T`

Generic با محدودیت

`<T extends X>`

قرارداد کلاس

`class implements`

readonly و literal

`as const`

بررسی سخت‌گیرانه

`strict: true`

نوع بدون کد

`import type`

TypeScript پیشرفته: برنامه‌نویسی در سطح نوع

Utility Types، Template Literal، Mapped، Conditional و الگوهای حرفه‌ای

ابزار و مهاجرت

Type Guards

Utility Types

Mapped و Conditional

Indexed Access و keyof، typeof

types.ts

```
type User = { id: number; name: string; tags: string[] };
type Keys = keyof User;           // "id" | "name" | "tags"
type Name = User["name"];         // string
type Tag = User["tags"][number]; // string

const cfg = { port: 3000, host: "x" };
type Cfg = typeof cfg;             // { port: number; host: string }
type K = keyof typeof cfg;         // "port" | "host"
```

keyof

اتحاد کلیدهای نوع.

typeof (نوع)

نوع یک مقدار موجود.

T[K]

نوع ویژگی؛ [number] برای عنصر آرایه.

infer و Conditional Types

types.ts

```
type IsString<T> = T extends string ? true : false;
type A = IsString<"x">; // true

type Unwrap<T> = T extends Promise<infer U> ? U : T;
type B = Unwrap<Promise<number>>; // number

type ElementOf<T> = T extends (infer E)[] ? E : never;
type C = ElementOf<string[]>; // string
```

T extends U ? X : Y

انتخاب نوع بر اساس شرط.

infer

شکار بخشی از نوع در شرط.

پایه Utility ها

ReturnType، Awaited و ...

Distributive Conditional و حذف با never

types.ts

```
type TArray<T> = T extends unknown ? T[] : never;
type D = TArray<string | number>; // string[] | number[]

type TArray2<T> = [T] extends [unknown] ? T[] : never;
type E = TArray2<string | number>; // (string | number)[]

type NonNull<T> = T extends null | undefined ? never : T;
type F = NonNull<string | null>; // string

type OnlyStrings<T> = T extends string ? T : never;
type G = OnlyStrings<"a" | 1 | "b">; // "a" | "b"
```

Distributive

روی هر عضو union جدا اعمال می‌شود.

extends [U] [T]

خاموش کردن توزیع.

فیلتر با never

never در union ناپدید می‌شود.

Mapped Types: تبدیل نوع‌ها

types.ts

```
type Optional<T> = { [K in keyof T]?: T[K] };
type Mutable<T> = { -readonly [K in keyof T]: T[K] };
type Required2<T> = { [K in keyof T]-?: T[K] };

type Getters<T> = {
  [K in keyof T as `get${Capitalize<string & K>}`]: () => T[K];
};
type G = Getters<{ name: string; age: number }>;
// { getName: () => string; getAge: () => number }
```

[K in keyof T]

پیمایش کلیدها و ساخت نوع تازه.

+ - readonly ?

افزودن یا حذف مدیفایر.

as (Key Remapping)

بازنویسی نام کلیدها.

Template Literal Types

types.ts

```
type Ev = "click" | "focus";
type Handler = `on${Capitalize<Ev>}`; // "onClick" | "onFocus"

type Route = `/users/${number}`;
const r: Route = "/users/42";
type Px = `${number}px`;

type Split<S extends string> =
  S extends `${infer A}.${infer B}` ? [A, ...Split<B>] : [S];
type P = Split<"a.b.c">; // ["a", "b", "c"]
```

ترکیب رشته‌ها

`on${Capitalize<Ev>}`

infer در رشته

تجزیه‌ی رشته در سطح نوع.

کاربرد

مسیرها، رویدادها و کلیدهای قراردادی.

۱ Utility Types: تبدیل شکل اشیا

ابزار	کار	مثال
<code>Partial<T></code>	همه‌ی ویژگی‌ها اختیاری	<code>Partial<User></code>
<code>Required<T></code>	همه‌ی ویژگی‌ها اجباری	<code>Required<Config></code>
<code>Readonly<T></code>	همه‌ی ویژگی‌ها فقط‌خواندنی	<code>Readonly<State></code>
<code>Pick<T, K></code>	فقط کلیدهای انتخاب‌شده	<code>Pick<User, "id" "name"></code>
<code>Omit<T, K></code>	همه به‌جز کلیدهای حذف‌شده	<code>Omit<User, "password"></code>
<code>Record<K, V></code>	نقشه‌ی کلید به مقدار	<code>Record<string, number></code>

اغلب لازم نیست نوع جدید بنویسید؛ از ترکیب این ابزارها بسازید.

۲ Utility Types: اتحادها و توابع

ابزار	کار	مثال و نتیجه
<code>Exclude<U, X></code>	حذف اعضا از union	<code>"Exclude<"a" "b", "a"> ← "b"</code>
<code>Extract<U, X></code>	نگه داشتن اعضای مشترک	<code>Extract<string 1, string> ← string</code>
<code>NonNullable<T></code>	حذف null و undefined	<code>NonNullable<string null> ← string</code>
<code>ReturnType<F></code>	نوع خروجی تابع	<code>ReturnType<typeof fn></code>
<code>Parameters<F></code>	تاپل پارامترهای تابع	<code>Parameters<typeof fn></code>
<code>Awaited<T></code>	نوع نهایی Promise	<code>Awaited<Promise<number>> ← number</code>

Assertion Function و Type Guard

types.ts

```
function isString(x: unknown): x is string {  
    return typeof x === "string";  
}  
  
function assertDefined<T>(x: T | undefined): asserts x is T {  
    if (x === undefined) throw new Error("undefined");  
}  
  
const isUser = (v: unknown): v is User =>  
    typeof v === "object" && v !== null && "id" in v;  
  
const data: unknown = JSON.parse(raw);  
if (isUser(data)) console.log(data.id);
```

x is T

تنگ کردن نوع در شاخه‌ی true.

asserts x is T

پرتاب خطا؛ پس از آن نوع دقیق است.

مسئولیت با شماست

کامپایلر درستی بدنه‌ی guard را بررسی نمی‌کند.

الگوهای پیشرفته‌ی Brand و Generic: Factory

types.ts

```
type Brand<T, B> = T & { readonly __brand: B };
type UserId = Brand<number, "UserId">;
type OrderId = Brand<number, "OrderId">;

const uid = 5 as UserId;
function getUser(id: UserId) {}
getUser(uid);           // ok
// getUser(5);          // compile error

function create<T>(C: new (...a: any[]) => T): T {
  return new C();
}
```

Branded Type

جلوگیری از اشتباه گرفتن مقادیرهای هم‌ساختار.

Factory Generic

کار با نوع سازنده.

فقط در زمان کامپایل

نشانه‌ی brand در اجرا وجود ندارد.

نوع‌دهی ایمن به API و Async

types.ts

```
type ApiResult<T> =  
  | { ok: true; data: T }  
  | { ok: false; status: number };  
  
async function api<T>(url: string): Promise<ApiResult<T>> {  
  const res = await fetch(url);  
  if (!res.ok) return { ok: false, status: res.status };  
  return { ok: true, data: (await res.json()) as T };  
}  
  
const r = await api<User[]>("/api/users");  
if (r.ok) console.log(r.data.length);  
else console.error(r.status);
```

ApiResponse

حالت موفق و ناموفق در نوع.

ok با narrowing

پس از بررسی ok نوع دقیق است.

as T

اعتبارسنجی نمی‌کند؛ از schema استفاده کنید.

Module Augmentation و Declaration Merging

types.ts

```
interface Window { appVersion: string } // merges with global

declare global {
  interface Array<T> { last(): T | undefined }
}
Array.prototype.last = function () {
  return this[this.length - 1];
};

declare module "express" {
  interface Request { user?: { id: number } }
}
```

ادغام interface

اعلان‌های هم‌نام ترکیب می‌شوند.

declare global

گسترش نوع سراسری.

declare module

گسترش نوع کتابخانه.

فقط نوع

پیاده‌سازی را خودتان بنویسید.

using و satisfies, const Generic

types.ts

```
const routes = {  
  home: "/",  
  user: "/u/:id",  
} satisfies Record<string, string>;  
routes.home; // type "/" (literal kept)  
  
function tuple<const T extends readonly unknown[]>(x: T) {  
  return x;  
}  
  
const t = tuple([1, "a"]); // readonly [1, "a"]  
  
{ using res = openFile(); } // disposed at block end
```

satisfies

بررسی نوع بدون از دست دادن literal.

const Generic

استنتاج دقیق‌تر.

using

آزادسازی خودکار منبع؛ وابسته به runtime.

Decorator ها (استاندارد 5 TypeScript)

types.ts

```
function logged<This, Args extends unknown[], R>(
  fn: (this: This, ...a: Args) => R,
  ctx: ClassMethodDecoratorContext,
) {
  return function (this: This, ...a: Args): R {
    console.log("call", String(ctx.name));
    return fn.call(this, ...a);
  };
}

class Api {
  @logged
  get(id: number) { return id; }
}
```

دکوراتور متد

تابعی که متد را می‌پیچد.

ctx

اطلاعات عضو دکوراته شده.

کاربرد

Angular، NestJS و ORM ها.

Variance و سازگاری نوع تابع

types.ts

```
type Animal = { name: string };
type Dog = { name: string; bark(): void };

let fa: (a: Animal) => void = (d: Dog) => {};
// compile error (strictFunctionTypes)
let fd: (d: Dog) => void = (a: Animal) => {}; // ok

const dogs: Dog[] = [];
const animals: Animal[] = dogs; // ok (covariant, unsound)
```

Contravariance

ورودی کلی‌تر امن است.

strictFunctionTypes

اعمال قاعده‌ی بالا روی توابع.

آرایه Covariant

ناایمن ولی پذیرفته شده.

گزینه‌های strict و مهاجرت تدریجی از JavaScript

گزینه	اثر	چرا؟
<code>noImplicitAny</code>	نوع any ضمنی خطاست	جلوگیری از بی‌نوعی
<code>strictNullChecks</code>	<code>null</code> و <code>undefined</code> جدا از بقیه‌اند	حذف رایج‌ترین باگ
<code>strictFunctionTypes</code>	بررسی سخت‌گیرانه‌ی پارامتر توابع	سازگاری امن
<code>strictPropertyInitialization</code>	ویژگی کلاس باید مقداردهی شود	جلوگیری از <code>undefined</code> پنهان
<code>noUncheckedIndexedAccess</code>	<code>arr[i]</code> ممکن است <code>undefined</code> باشد	ایمنی اندیس
<code>allowJs + checkJs</code>	بررسی فایل‌های JS با JSDoc	مهاجرت تدریجی

مسیر مهاجرت: `checkJs` ← `allowJs` ← تبدیل فایل‌ها به `strict` ← `ts` کامل.

اکوسیستم ابزارها

بررسی نوع ≠ ساخت

ابزارهای سریع فقط نوع را حذف می‌کنند؛ بررسی را **tsc** انجام می‌دهد.

CI

tsc --noEmit و ESLint را در هر تغییر اجرا کنید.

نوع ها در زمان اجرا نیستند: اعتبارسنجی و آزمون نوع

types.ts

```
import { z } from "zod";
const User = z.object({ id: z.number(), email: z.string().email() });
type User = z.infer<typeof User>;
const parsed = User.parse(await res.json()); // runtime + typed

type Equal<A, B> =
  (<T>() => T extends A ? 1 : 2) extends (<T>() => T extends B ? 1 : 2)
    ? true : false;
type Expect<T extends true> = T;
type t1 = Expect<Equal<ReturnType<typeof fn>, User>>;
```

Type Erasure

نوع ها در اجرا وجود ندارند.

Schema

اعتبارسنجی اجرایی و نوع از یک منبع.

Type Test

آزمون نوع با `Expect` و `Equal`.

دست به کد شو

پروژه‌ی کوچک: Event Emitter با نوع ایمن

types.ts

```

type Events = { login: { id: number }; logout: void };

class Emitter<E extends Record<string, unknown>> {
  private h: { [K in keyof E]?: ((p: E[K]) => void)[] } = {};
  on<K extends keyof E>(k: K, fn: (p: E[K]) => void) {
    (this.h[k] ??= []).push(fn);
  }
  emit<K extends keyof E>(k: K, p: E[K]) {
    this.h[k]?.forEach((f) => f(p));
  }
}

const bus = new Emitter<Events>();
bus.on("login", (p) => console.log(p.id));
bus.emit("login", { id: 1 });

```

K extends keyof E

نام رویداد فقط از نقشه.

E[K]

نوع payload هر رویداد.

ایمنی

emit اشتباه کامپایل نمی‌شود.

دست به کد شو

پروژه‌ی کوچک: Store ساده با Reducer تایپ‌شده

types.ts

```

type Action = { type: "inc" } | { type: "add"; n: number };
type State = { count: number };

const reducer = (s: State, a: Action): State => {
  switch (a.type) {
    case "inc": return { count: s.count + 1 };
    case "add": return { count: s.count + a.n };
  }
};

function createStore(init: State) {
  let state = init;
  const subs = new Set<() => void>();
  return {
    get: () => state,
    dispatch(a: Action) { state = reducer(state, a); subs.forEach((f) => f()); },
    subscribe(f: () => void) { subs.add(f); return () => subs.delete(f); },
  };
};

```

100

Action = union

حالت‌های مجاز مشخص و بسته.

reducer کامل

فراموشی یک case خطای کامپایل می‌دهد.

subscribe

اطلاع‌رسانی پس از هر تغییر.

وقت تمرین

تمرین‌های TypeScript پیشرفته

متوسط

نوع `<DeepReadonly<T` بنویسید که همه‌ی سطح‌ها را فقط خواندنی کند. راهنما: `Mapped` و بازگشت

متوسط

نوع `<PickByValue<T, V` بنویسید که فقط کلیدهایی با مقدار نوع `V` را نگه دارد. راهنما: `as` + `Mapped` + شرط

متوسط

نوع `Awaited` ساده خودتان را با `infer` پیاده کنید. راهنما: `<T extends Promise<infer U`

چالشی

نوع `<CamelCase<S` را برای تبدیل `snake_case` به `camelCase` بنویسید. راهنما: `infer` و `Template Literal`

چالشی

یک `fetch-wrapper` تایپ‌شده بنویسید که نوع پاسخ را از یک نقشه‌ی مسیر به نوع بخواند. راهنما: `Record` و `Generic`

چالشی

برای نوع‌های بالا `type test` با `Expect` و `Equal` بنویسید. راهنما: نوع `Equal`برای هر نوع، حالت‌های مرزی (`union`، `never`، `null`) را هم بسنجید.

خلاصه‌ی سریع

خلاصه‌ی TypeScript پیشرفته (Cheat Sheet)

`typeof x`

نوع یک مقدار

`infer U`

شکار نوع در شرط

`as `get${...}``

Key Remapping

`Partial Pick Omit`

تبدیل شکل اشیا

`x is T / asserts`

Type Guard

`satisfies`

بررسی بدون گسترش

`strict + noEmit`

سخت‌گیری و CI

`keyof T / T[K]`

کلیدها و نوع ویژگی

`T extends U ? X : Y`

نوع شرطی

`{ [K in keyof T]: ... }`

Mapped Type

``on${Capitalize<E>}``

Template Literal

`Exclude ReturnType Awaited`

اتحاد و تابع

`Brand<T, B>`

نوع نشان‌دار

`declare global`

ادغام و گسترش

بعد از این دوره: کجا برویم؟

الگوهای طراحی و معماری

Clean Architecture، SOLID و الگوهای رایج.

بک‌اند با Node

NestJS یا Express با TypeScript؛ API و پایگاه داده.

فریم‌ورک‌های فرانت‌اند

React، Angular یا Vue با TypeScript؛ ساخت برنامه‌های بزرگ.

ابزار تیمی

CI/CD، Monorepo و Code Review.

آزمون پیشرفته

آزمون یکپارچه، E2E و Contract Test.

عملکرد پیشرفته

پروفایل، Web Vitals و بهینه‌سازی بسته.

برنامه‌ی پیشنهادی دوازده جلسه‌ای

۱ مدل اجرا، Hoisting، نوع‌ها و coercion

تمرین: تمرین‌های نوع و برابری

۲ Closure، this و توابع پیشرفته

تمرین: memoize و شمارنده

۳ شیء، پروتوتایپ و کلاس

تمرین: Stack با private#

۴ Regex و Iterator، Generator، Map/Set

تمرین: range و iterable

۵ خطا، Proxy و کیفیت کد

تمرین: آزمون با Vitest

۶ Event Loop، Promise و async/await

تمرین: sleep و retry

۷ ماژول‌ها، DOM، fetch و عملکرد

تمرین: جست‌وجوی زنده

۸ امنیت، Node.js و آزمون

تمرین: ابزار CLI کوچک

۹ مبانی ۱ TypeScript: نوع‌ها و Narrowing

تمرین: تابع‌ها و union

۱۰ مبانی ۲ TypeScript: Generics، کلاس و ماژول

تمرین: Result و groupBy

۱۱ TypeScript پیشرفته: Conditional و Mapped

تمرین: DeepReadonly

۱۲ Utility، Type Guard و پروژه‌ی نهایی

تمرین: API Client تایپ‌شده

دست به کد شو

پروژه‌ی پایانی: API Client تایپ‌شده با رابط کاربری

منطق ناهمزمان

- fetch با timeout و AbortController
- کش و retry
- debounce برای جست‌وجو

نوع‌ها

- نقشه‌ی مسیرها به نوع پاسخ
- Result و Type Guard
- بدون any و با strict

تحویل

- مخزن با Git و README
- اسکریپت‌های npm
- نمونه‌ی اجرا

آزمون

- آزمون واحد با Vitest و mock
- آزمون نوع با Expect/Equal
- tsc --noEmit در CI

جمع‌بندی دوره

مجتبی سجادفر

Mojtaba Sajadfar

زبان را عمیق بفهمید؛ نوع‌ها را هوشمندانه بنویسید.

آزمون

پلتفرم و امنیت

ناهمزمانی

هسته‌ی JavaScript

پروژه‌ی واقعی

Utility Types

Generics

نوع‌های TypeScript

نمونه‌کارها و ادامه‌ی مسیر را در پرتفولیو ببینید

immsr.ir

